

Key words: culture, ethnic community, ethnical values, migration, intercultural interaction, multicultural environment.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2018 р.

Стаття прийнята до друку 30.09.2018 р.

Рецензент – д. пед. н., проф. Шехавцова С.О.

УДК 316.77+316.4

A.Suchocka

ROLA KOMUNIKACJA MIĘDZYKULTUROWEJ W SPOŁECZEŃSTWIE WIELOKULTUROWYM

Międzykulturowość może więc być rozumiana jako przestrzeń „między kulturami”. Komunikacja międzykulturowa przejawia się przede wszystkim w procesie wzajemnego przenikania się wartości, norm, zachowań. Przy tym członkowie różnych grup kulturowych mają możliwość poznania języka, obyczajów, tradycji i sposobów spędzania czasu wolnego.

Warto zauważyć, że ewolucja kultury może zachodzić między kulturami zarówno w społeczeństwie wielokulturowym, jak i między różnymi społeczeństwami. Interakcja międzykulturowa działa jako dominująca cecha ery globalizacji. Interakcje międzykulturowe można zdefiniować „jako wzajemne oddziaływanie osoby wywodzącej się z jednego kręgu kulturowego na inną(-e), na reprezentanta(-ów), odmiennej kultury” [Rozkwitalska 2011: 57]. W erze globalizacji interakcje kulturowe mogą być etnocentryczne, wielonarodowe, globalne lub transnarodowe. Najważniejsze jest to, że podstawą takiej interakcji jest zrozumienie faktu, że nie jakaś kultura jest "lepszą" lub "gorszą", ale że jest "inna" i działa jako równy partner w tej interakcji.

Celem niniejszego artykułu jest pokazanie roli komunikacji międzykulturowej we współczesnym społeczeństwie wielokulturowym i jej wpływu na funkcjonowanie, komunikowanie się jednostek pochodzących z różnych kręgów kulturowych.

W interakcji międzykulturowej wyróżnia się następujące poziomy:

1. W zależności od przedmiotów interakcji:

- poziom mikro lub jednostkowy - interakcja dwóch osób, reprezentujących różne kultury:

- poziom mezo lub grupowy - interakcja dwóch lub więcej grup reprezentujących różne kultury:

- poziom makro lub społeczny, gdy podmiotami takiej interakcji są społeczeństwa o różnych tradycjach kulturowych.

2. W zależności od poziomu interakcji:

- poziom „bytowy”, tj. na poziomie kultury codziennej,

- profesjonalny, tj. na poziomie kultury zawodowej.

3. W zależności od stopienia złożoności interakcji:

- poziom interakcji "prostej" lub "otwartej" - kiedy relacje lub związki między podmiotami interakcji rozwijają się „prosto” ze względu na otwartość kultur, przejawia się zrozumienie przez każdego uczestnika interakcji elementów innej kultury i jest wyraźny wpływ jednej grupy kulturowej na inną;

- poziom interakcji "złożonej" lub "zamkniętej" - kiedy relacje między uczestnikami interakcji są dość trudne z powodu nieporozumień, 'nieprzyjęcia' elementów innej kultury. Stopień wpływu jednej kultury na drugą jest bardzo mały. Przy tym nie możemy mówić o "zamknięciu" kultury, ponieważ w "czystej" formie "zamknięta" kultura jest nieodłączna od społeczności odizolowanych od innych, a jej przedstawiciele rzadko działają jako podmioty interakcji międzykulturowych.

Oczywiste jest, że przedstawiona klasyfikacja interakcji międzykulturowych jest raczej warunkowa. Jednocześnie wybrane poziomy są współzależne i wzajemnie powiązane. Na przykład interakcje międzykulturowe na poziomie mikro mogą być zarówno proste, jak i złożone, i mają miejsce w obszarze kultury „bytowej”, jak i kultury zawodowej [Surina, Gajsanow 2007: 268-269].

Mechanizmami interakcji międzykulturowych są tolerancja (akceptacja) lub nietolerancja (odrzućenie) innej kultury. Jednocześnie zauważamy, że przyjęcie i postrzeganie pewnych elementów kulturowych i cech kulturowych jest możliwe tylko poprzez pewną korektę i ponowne przemyślenie. Akceptacja pozwala na pożyczanie i w tym tradycja kulturowa określa pewną logikę pożyczania. W końcu każda cecha kulturowa może ustąpić innej - zapożyczonej z innej kultury pod warunkiem jeśli nie jest ona zbyt znacząca.

W zależności od kierunku interakcji kulturowej, tj. kierunku "do wewnątrz" lub "na zewnątrz", wybrane mechanizmy prowadzą do różnych stanów rozwoju kultur. Mogą to być: segregacja, marginalizacja, integracja [Berry, Poortinga, Segall, Basen 1990].

Należy pamiętać, że międzykulturowa komunikacja związana jest z wielokulturowością. Wielokulturowość można rozpatrywać w różnych ujęciach, a wręcz nawet należy, żeby zrozumieć czym ona tak naprawdę jest. Rozpatrując wielokulturowość w ujęciu socjologicznym można ją rozpatrywać w kontekście wielu wymiarów. Janusz Mucha opisał dwa z nich – etniczną, czyli taką, która wywodzi się z dziedzictwa przeszłości oraz nieetniczną, czyli taką, która wywodzi się z demokratyzacji życia społecznego [Śliz, Szczepański 2011: 1]. We współczesnym świecie kontakt i wzajemne przenikanie się kultur, tradycji, wzorców myślowych, religii, stosunku do świata i ludzi stało się tak naturalne, że często wręcz niezauważalne. Mając to na uwadze można byłoby pokusić się o stworzenie definicji wielokulturowości jako przebywanie przedstawicieli różnych kultur na jednej przestrzeni społecznej. Może to się odnosić oczywiście do kultur etnicznych, ale z punktu widzenia socjologicznego taka definicja nie będzie miała zastosowania. Dana

kulturę tworzą ludzie i to oni są jej nosicielami zapewniając jednocześnie jej trwanie. Kultury mogłyby istnieć obok siebie w tej prostej definicji, gdyby właśnie nie ludzie, którzy wchodzą ze sobą w interakcje jednocześnie doprowadzając do interakcji międzykulturowych. Dlatego Hanna Mamzer rozszerzyła definicję wielokulturowości jako: „zbiór zasad i procesów realizacji współżycia społecznego w warunkach realizacji pluralizmu etnicznego i kulturowego, nastawionych przy tym na optymalizację stosunków społecznych przez wyrównywanie praw i szans uczestnictwa, co pozwala na niwelację napięć i konfliktów” [Śliz, Szczepański 2011: 9]. W podobnym tonie wielokulturowość zdefiniował Jerzy Zubrzycki podczas badań socjologicznych społeczności Australii: „termin wielokulturowość ma wiele płaszczyzn i dobrowolnych form kontaktów międzykulturowych, które powodują wytworzenie się kulturowo nowej, zróżnicowanej kulturowości. W Australii dotyczy to problematyki stworzenia z ponad stu mniejszości etnicznych nowego narodu, w którym będą wszyscy, od Aborygenów począwszy, a skończywszy na „najświeższym” transporcie uchodźców z Afganistanu i Iraku, proszących o azyl polityczny” [Śliz, Szczepański 2011: 10].

Jednakże należy też pamiętać, że interakcje międzykulturowe to nie tylko integracje i asymilacja, ale także mogą to być kontrowersje, a nawet gwałtowne konflikty. Niestety jest to proces nieunikniony, ponieważ kultura posiada zdolność nie tylko scalania, ale może także dzielić. Skala poszczególnych zjawisk może też przyjmować różne rozmiary. Na świecie wciąż są jeszcze jednorodne środowiska, wręcz dziewicze, które oparły się kulturze zachodu. Są to społeczności bardzo małe, najczęściej odizolowane na małych wyspach oceanicznych, do których dostęp jest bardzo utrudniony. Z drugiej strony mamy całe państwa, jak np. Kanada, czy Australia lub miasta takie jak Paryż, czy Nowy Jork, w których skala wielokulturowości jest wręcz niewyobrażalna [Śliz, Szczepański 2011:11].

W aspekcie antropologicznym trudno znaleźć jest gdziekolwiek – zarówno pod względem geograficznym, jak i historycznym – monokultury. Dlatego jednym z największych problemów jest umożliwienie koegzystencji różnych wyznań, kultur i języków. Począwszy od najstarszych udokumentowanych środowisk wielokulturowych był starożytny Rzym, który w czasach największego rozkwitu (za czasów Augusta) liczył około miliona obywateli [Burszta 2008: 22]. W tak licznej grupie mieszkańców można było znaleźć zarówno warstwy społeczne, począwszy od senatorów, ekwitów, dekurionów, bogatych wyzwolenców jak i plebsu miejskiego i niewolników. Swoje kultury tworzyły również grupy zawodowe: wojskowi, prawnicy, lekarze, kupcy czy rzemieślnicy. Do podziału kultur dochodziło również na warstwie etnicznej. Rzym oprócz rdzennych mieszkańców zasiedlali przybysze z Grecji, Panoni, Syrii, Judei, Azji Mniejszej, Galii, Hiszpanii, Egiptu i Kartaginy [Burszta 2008: 22].

Migracje na przestrzeni wieków spowodowały pojawienie się w Polsce również innych grup społecznych, które zasymilowały się ze społeczeństwem

wprowadzając część swojej kultury do polskiej. Z przeprowadzonego w 2002 r. Narodowego Spisu Powszechnego wynika, że Polacy stanowią 96% narodu polskiego. Pozostałe 4% to osoby, które oprócz poczucia przynależności do Polski deklarowali także inne narodowości. Wśród tych osób znaleźli się Białorusini, Czesi, Litwini, Niemcy, Ormianie, Rosjanie, Słowacy, Ukraińcy, Żydzi, Karaimi, Łemkowie, Romowie, Tatarzy, Grecy i Macedończycy, Wietnamczycy, Kaszubi, Mazurzy, Warmiacy i Staroobrzędowcy [Nijakowski, Łodziński 2003].

Zaznaczmy, że funkcjonujące stereotypy w społeczeństwie często blokują integrację międzykulturową, w której szczególną rolę odgrywa młodzież. Młodzież jeszcze często korzysta z uprzedzeń swoich rodziców, dziadków, doświadczeń rodziny sprzed kilku pokoleń stygmatyzując przedstawicieli danej społeczności. Najczęściej odnosi się to do Żydów, Romów, Rosjan i Niemców. Szczególnie uprzedzenia, które są już na skraju nienawiści i gotowe do przejścia w prześladowania można zaobserwować wśród grup o poglądach radykalnych, skrajnie prawicowych. W Polsce takim ugrupowaniem jest działający na granicy prawa Obóz Narodowo-Radykalny, który wyznaje zasady monokulturowości [Chodakiewicz, Mysiakowska-Muszyńska, Muszyński 2015]. Jest to bardzo liczna grupa, do której przynależą osoby nawet w wieku 13 lat. pomimo, że program nie wskazuje wprost na działalność neofaszystowską oraz na ukierunkowanie działań wręcz na prześladowanie, to członkowie w bardzo aktywny sposób pokazują nienawiść i agresję wobec innych kultur. Przykładem może być młodzież Białegostoku, która przynależąc do obozu organizuje spotkania w celach bójek z innymi kulturami, np. punkami, lewakami itp. Mają również na swoim koncie niszczenie miejsc pamięci Żydów malując na grobach swastyki. Swastyki też traktują jako „wrzutki” malując je także na ścianach budynków Białegostoku [Kącki 2015: 132-133]. Według badań CBOS przeprowadzonych w 2016 r. podstawą takich zachowań jest przeświadczenie, że w historii naród polski był bardziej krzywdzony od innych, dlatego prawdziwi patrioci powinni kupować tylko co wyprodukowano w Polsce, nie zatrudniać cudzoziemców i w żadnym wypadku nie sprzedawać cudzoziemcom polskiej ziemi. Mimo radykalnych poglądów tylko 31% tej grupy uważa, że zagrożeniem dla polskości jest Unia Europejska. Z badań również wynika, że tylko 17% Polaków identyfikuje się z działaniami nacjonalistycznymi ruchów narodowo-radykalnych [CBOS 2016. Komunikat z badań].

Po napływie ludności uchodźczej z obszarów Morza Śródziemnego sytuacja w innych krajach Unii Europejskiej przedstawia się podobnie. Z badań INJUVE wśród młodzieży w wieku 15-29 lat, 14% respondentów identyfikuje się dając przyzwolenie na działanie grup rasistowskich i ksenofobicznych [Biernacka 2011: 136-137]. Z badań przeprowadzonych przez Calvo Buezas, który badał stosunek młodych Hiszpanów wobec obywateli Maroka wynika, że 23,1% hiszpańskim uczniom przeszkadza obecność w klasie Marokańczyków, 32,9% zadeklarowało wobec nich

antypatię, 63,5% nigdy nie zawarłoby z nimi związku małżeńskiego, 28,2% nie pozwoliłoby im pracować w Hiszpanii, a 24,6% uważa, że nigdy nie zostaną zaakceptowani w społeczności Hiszpańskiej. Aż 39% uczniów uważa, że powinno się wywalić wszystkich Marokańczyków z Hiszpanii. Podobnie kształtują się wyniki w stosunku do innych grup etnicznych. Skupiając się tylko na pytaniu związanym z wyrzuceniem „obcych” z Hiszpanii wyniki kształtują się następująco: 27,4% za wyrzuceniem Cyganów, 24,7% za wyrzuceniem Latynosów, 27,6% Indian z Ameryki Łacińskiej, 23% - Azjatów, 21,6% - przybyszów z Afryki, 18,8% opowiedziało się za wyrzuceniem Żydów z Hiszpanii. Z tych samych badań wynika, że ponad połowa młodzieży hiszpańskiej negatywnie ocenia wszystkich imigrantów uważając, że przez nich zwiększa się w kraju przestępczość i narkomania, że zabierają miejsca pracy, a co piąty uważa, że powinno się usunąć wszystkich imigrantów [Biernacka 2011:138-141].

Wielokulturowość, jak również międzykulturowość, stała się wyzwaniem dla Unii Europejskiej. W podstawowym dokumencie jakim jest Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zawarto zapisy sprzyjające rozwojowi wymiany młodzieży i instruktorów społeczno-oświatowych [Dziennik Europejskiej: 2012 PL].

Unia Europejska postawiła na dialog z młodzieżą, by wspólnie z nimi tworzyć politykę młodzieżową uwzględniając ich potrzeby i możliwości. Rada UE wyszczególniła w polityce młodzieżowej osiem obszarów: kształcenie i szkolenie, wolontariat, zatrudnienie i przedsiębiorczość, włączenie społeczne, zdrowie i dobra kondycja, zaangażowanie, młodzież i świat, kreatywność i kultura. Poruszając się po tych obszarach młodzież ma możliwość korzystania z zasobów wszystkich krajów członkowskich. Migrując po Europie m.in. w ramach programu Erasmus mają możliwość poznawania innych kultur, integrowania się z nimi, asymilacji i ewentualnego zamieszkania na stałe w danej społeczności. Taka wymiana kulturowa jest jednym z wielu fundamentów zjednoczonej Europy, którego zadaniem jest umocnić unię jako jeden sprawnie funkcjonujący organizm. Jak wynika z wcześniej przytoczonych badań ok. 31% Polaków o nacjonalistycznej wizji Polski widzi UE jako zagrożenie dla kultury i dziedzictwa narodowego. natomiast z badań młodzieży wynika, że w stosunku do innych kultur młodzież niewiele odbiega od poglądów swoich rodziców. Co czwarty badany uważa, że Żydzi mają zbyt duży wpływ na sprawy kraju, a także dwóch na pięciu respondentów nie toleruje homoseksualizmu [Młodzież 2016: 127]. Jednakże większość Polaków wciąż jest jednak euroentuzjastami widząc potencjał, jaki niesie za sobą członkostwo w UE.

Zazwyczaj komunikacja międzykulturowa realizowana jest na podstawie dialogu lub konfliktu kultur. Ostatecznie, w procesie interakcji międzykulturowej dialog kultur mogą prowadzić do lokalizacji źródła dobra, a konflikt - źródła zła. Jednocześnie, w takim samym stopniu dialog, jak i konflikt kultur, które stanowią podstawę interakcji międzykulturowych, przyczyniają się do tworzenia życiowego świata społeczności kulturowej.

Przy tym, wspólnoty kulturowe wykazują tendencje do otwartości lub zamknięcia komunikacyjnego, które są w pewnym stopniu nieodłączne od ludzkiej społeczności. Dlatego dialog międzykulturowy nie może być postrzegany jako czysto techniczny, ponieważ jest uwarunkowany przez interesy, wartości, działania, a w wielu przypadkach wielowiekową historią społeczności, z którą przedstawiciele tych siebie identyfikują [Ярмахов 2002: 183-185].

Tak więc, każda kultura bez względu na jej udział w interakcjach międzykulturowych, wciąż zachowuje swoje unikalne i niepowtarzalne cechy - system wartości, styl myślenia, szczególne postrzeganie świata, itp. Ale może akurat same ten rodzaj "konserwatyzmu" i jest cenną wartością, która nie tylko zachowuje indywidualność i oryginalność każdej kultury, ale także przyczynia się do jej dalszego rozwoju.

Zauważono, że dzieci i młodzież innych kultur, pojawiająca się na danym, nowym dla siebie obszarze potrzebuje bardzo dużego wsparcia do dostosowania się. Bardzo dużą rolę odgrywa tu nie tylko młodzież o poglądach liberalnych głównej kultury, ale także w dużej mierze nauczyciele. Nie wolno też zapominać o młodzieży radykalnej i konserwatywnej, gdyż oni mogą bardzo utrudnić adaptację członków innych kultur. Ośrodek Rozwoju Edukacji przygotował poradnik dla nauczycieli, jak powinni wspierać członka innej kultury, by mógł bezproblemowo odnaleźć się w nowej społeczności [Białek 2015: 28]. Autorka, Kinga Białek, wskazuje na kilka faz, które przejdą obie kultury zanim osiągną stan koegzystencji i asymilacji. Pierwszy etap jest możliwie spokojny, wszyscy są pozytywnie nastawieni do siebie i zaciekawieni odmiennością. W tej fazie nowość jeszcze zachwyca i intryguje. To jest też etap, gdy nowa osoba ma ogromną potrzebę zapewnienia jej bezpieczeństwa. Następnym etapem będzie dezorientacja, która może spowodować wycofanie się ucznia. W tej fazie osoby z odmienną kulturą zaczynają odkrywać, że to co dobrze jest im znane z ich kultury w nowym miejscu może nie mieć w ogóle zastosowania. Kolejnym etapem będzie wystąpienie frustracji w stosunku do nowego i nie funkcjonujące w dotychczasowej znanej kulturze. W tej fazie mogą także wystąpić przejawy agresji wobec rówieśników. Gdy ta faza przeminie zacznie powoli kształtować się stabilizacja wstępna. Nowa osoba zna już zasady funkcjonowania w nowej kulturze, zyskuje dystans zarówno do nowej, jak i swojej kultury, zaczynają nawiązywać się ponownie kontakty społeczne pomiędzy rówieśnikami, a także zaczyna poprawiać się kondycja psychofizyczna i zdolność koncentracji. Ostatnim etapem adaptacji będzie już ostateczna integracja. Uczeń zna już wszystkie zasady funkcjonowania w nowej społeczności, zaczyna angażować się w życie nowej kultury jednocześnie zachowując istotnie i bardzo ważne elementy własnej [Białek 2015: 28-29]. Oczywiście jest to optymalny schemat przy dużym zaangażowaniu zarówno szkoły i nauczycieli, jak i pozytywnym nastawieniu przedstawicieli rodzimej kultury. Oczywiście może się stać, że stosunek uczniów do nowoprzybyłej kultury będzie mało pozytywny lub wręcz negatywny, zaś nauczyciel nie będzie przygotowany do

wypełnienia swojego zadania w tym zakresie. Kanadyjczyk John Berry opracował model zachowań akulturowych w oparciu o możliwe rozważania osoby zderzającą się z nową kulturą: „Co zrobić z bagażem dziedzictwa rodzimej kultury – zachować czy odrzucić?” oraz „Jak postąpić wobec kultury kraju osiedlenia – przyjąć czy odrzucić?”

Z punktu widzenia tych rozważań Berry wyróżnił cztery możliwe zachowania:

- marginalizacja – nowy uczeń przyjmując tą strategię nie przestrzega zasad panujących w nowej kulturze, sprawia problemy wychowawcze i edukacyjne. Uczeń może przyjąć taką strategię świadomie i stosować ją jako chęć zwrócenia na siebie uwagi, bądź nieświadomie jako przejaw buntu.

- separacja – powstaje wtedy, gdy osoba broni się przed nową kulturą jednocześnie stosując rozwiązania z własnej. Taka osoba broniąc przed nową kulturą kraju pobytu izoluje się od zewnętrznych wpływów, ma trudności w nawiązywaniu relacji, negatywnie ocenia zachowania nowej kultury.

- asymilacja – jest zachowaniem, gdy osoba w styczności z nową kulturą przyjmuje ją całkowicie odrzucając wartości kultury z kraju pochodzenia.

- integracja – jest to najbardziej optymalna strategia. Osoba która znalazła się w nowej kulturze w pełni potrafi się w niej odnaleźć i funkcjonować zachowując wszystkie wartości z kultury kraju pochodzenia. Przykładem takiego zachowania może być uczeń dostosowujący się do zasad panujących w szkole, mówiący językiem kraju pobytu i potrafiący nawiązywać relacje z rówieśnikami, natomiast w domu rozmawiający z rodzicami w języku ojczystym, zachowując jednocześnie kulturę i obrzędy z kraju pochodzenia. Takiej osobie będzie najłatwiej dostosować się do nowej sytuacji, poznać nową kulturę przy jednoczesnym zachowaniu własnej tożsamości [Białek 2015: 31-34].

Podsumowując, w dobie funkcjonowania Unii Europejskiej i jej otwartych granic wielokulturowość występuje w każdym zakątku Europy, niezależnie, czy to jest duża metropolia, czy małe, przygraniczne miasteczko czy wieś. Jedynym rozwiązaniem na ewentualne konflikty międzykulturowe jest otwarta, nowoczesna i spójna polityka Unii Europejskiej stosowana w praktyce przez wszystkie kraje członkowskie.

We współczesnym świecie budowanie wielokulturowej przestrzeni możliwe jest tylko w oparciu o mozaikę międzykulturową poprzez interakcję międzykulturową - proces kształtowania sposobów i form tolerancyjnej świadomości, myślenia i zachowania. Wymaga to opracowania wymagań, warunków, zasad i mechanizmów budowy takiej wielokulturowej społeczności, a tym samym rozwoju jej modelu z nieodłącznym obrazem świata, w którym istnieje miejsce dla tolerancyjnego świata.

Literatura

Berry, Poortinga, Segall, Basen 1990 - Berry J.W., Poortinga Y.N., Segall M.N., Basen P.R. Cross-cultural psychology: research and application. – N.Y. 1990;

- Białek 2015** - Białek K. Międzykulturowość w szkole. Poradnik dla nauczycieli i specjalistów, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015;
- Biernacka 2011** - Biernacka M., Młode pokolenie Hiszpanów wobec odmienności. Problemy społeczeństwa wielokulturowego, Katedra Socjologii Wielokulturowości Instytut Socjologii Uniwersytet w Białymstoku //Pogranicze. Studia Społeczne. Tom XVIII (2011);
- Burszta 2008** - Burszta W. J. Od wielokulturowości do międzykulturowości, z monokulturą w tle.//Kultura Współczesna 2008, nr 2 (56);
- CBOS 2016** - Między patriotyzmem a nacjonalizmem, Komunikat z badań. NR 151/2016, CBOS, Warszawa 2016;
- Chodakiewicz, Mysiakowska-Muszyńska, Muszyński 2015** - Chodakiewicz M., Mysiakowska-Muszyńska J., Muszyński W., Polska dla Polaków! Kim byli i są polscy narodowcy, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2015;
- Kącki 2015** - Kącki M., Białystok Biała siła, czarna pamięć, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2015;
- Młodzież 2016** - Młodzież 2016. Raport z badania, CBOS, Warszawa 2016;
- Nijkowski, Łodziński 2003** - Nijkowski L., Łodziński S., Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce. Informator. Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003;
- Rozkwitalska 2011** - Rozkwitalska M., Bariery w zarządzaniu międzykulturowym. Perspektywa filii zagranicznych korporacji transnarodowych, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011;
- Surina, Gajsanow 2007** - Surina I., Gajsanow K. Międzykulturowe wzajemne oddziaływanie jako sposób poznania obrazu świata //Pokój jako przedmiot międzykulturowej edukacji artystycznej /Red.J.Chaciński. – Słupsk: Wyd-wo Akademii Pomorskiej, 2007.
- Śliz, Szczepański 2011** - Śliz A. Szczepański M.S., Wielokulturowość i jej socjologiczny sens. Festival caravan czy wielokulturowe street party? Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Śląski //Studia Socjologiczne 2011, nr 4 (203);
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej**, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C326/47, 26.10.2012 PL;
- Vasyuta 2005** - Vasyuta O. Wielokulturowość współczesnego społeczeństwa. INP UWM //Forum Politologiczne 2005, tom 2;
- Ярмахов 2002** - Ярмахов Б.Б. Межкультурная коммуникация: аспект социальной идентичности //Материалы международной научно-практической конференции “Коммуникация: теория и практика в различных социальных контекстах”. Ч.1. – Пятигорск: Изд-во ПГЛУ, 2002.

Suchocka A. Rola komunikacja międzykulturowej w społeczeństwie wielokulturowym.

Artykuł przedstawia istotę komunikacji międzykulturowej oraz jej rolę we współczesnym społeczeństwie wielokulturowym. Opisano rodzaje

komunikacji międzykulturowej oraz pokazano, że w erze globalizacji interakcje kulturowe mogą być etnocentryczne, wielonarodowe, globalne lub transnarodowe. Podkreślono, że komunikacja międzykulturowa związana jest z wielokulturowością. Pokazano wiele związków obecnych zachowań międzykulturowych z zachowaniami przekazywanymi z pokolenia na pokolenie, a także odniesień w stosunku do tradycji, historii narodu, ideologii, religii po zachowania nacjonalistyczne. Pokazano, że w komunikacji międzykulturowej najważniejsze jest to, że podstawą takiej interakcji jest zrozumienie faktu, że nie jakaś kultura jest "lepsz" lub "gorsza", ale że jest "inna" i działa jako równy partner w tej interakcji.

Słowa kluczowe: komunikacja międzykulturowa, kultura, wielokulturowość, globalizacja, społeczeństwo wielokulturowe

Сухоцка А. Роль міжкультурної комунікації у полікультурному суспільстві.

Стаття представляє сутність міжкультурної комунікації та її роль у сучасному полікультурному суспільстві. Охарактеризовані типи міжкультурної комунікації та показано, що в епоху глобалізації культурні інтеракції можуть бути етноцентричними, багатонаціональними, глобальними або транснаціональними. Підкреслено, що міжкультурна комунікація пов'язана з мультикультуралізмом. Показано багато взаємин між поточною міжкультурною поведінкою та поведінкою, що передаються з покоління в покоління, а також посилення на традиції, національну історію, ідеологію та націоналістичну поведінку. Показано, що в міжкультурній комунікації найважливішим є те, що основою такої взаємодії є розуміння того, що не якась культура є "кращою" або "гіршою", але то що вона "інша" і діє як рівноправний партнер у цій взаємодії.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, культура, мультикультуралізм, глобалізація, мультикультурне суспільство

Suchocka A. The Role of Intercultural Communication in Multicultural Society.

The article presents the essence of intercultural communication and its role in the modern multicultural society. Characterized by types of intercultural communication and it has been shown that during in the era of globalization, cultural interactions can be ethnocentric, multinational, global or transnational. It was emphasized that intercultural communication is connected with multiculturalism.

The article shows many relationships between current intercultural behaviors and behaviors passed down from generation to generation, as well as references to tradition, national history, ideology, religion and nationalist behavior. It is shown that the most important thing in intercultural communication is that the basis of such interaction is the understanding that

not a certain culture is "better" or "worse," but that it is "different" and acts as an equal partner in this interaction.

Keywords: intercultural communication, culture, multiculturalism, globalization, multicultural society

Стаття надійшла до редакції 29.09.2018 р.

Стаття прийнята до друку 30.09.2018 р.

Рецензент – д. пед. н., проф. Шехавцова С.О.

УДК 81'42 : 070 : 811.111

Черниш О.А.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДІЙНОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Мовна особистість (МО) є сполучною ланкою між мовною свідомістю – колективним та індивідуальним активним відображенням досвіду, зафіксованого в мовній семантиці, і мовною поведінкою – усвідомленою і неусвідомленою системою комунікативних вчинків, які розкривають характер і спосіб життя людини [Карасик 2002: 100]. Формування МО та її розвиток пов'язані із зовнішніми (національна культура, соціальне середовище) та внутрішніми факторами (індивідуальні психічні особливості, природні задатки). МО є носієм мовної свідомості, вербальним відображенням образу світу тієї чи іншої культури, яке реалізується в мовній поведінці і визначається комунікативною ситуацією, мовним і культурним статусом, соціальною належністю, світоглядом і т.д. [Толмачева 2004]. МО є сукупністю і результатом соціальних законів, продуктом історичного розвитку етносу, творцем і користувачем знакових, системно-структурних утворень [Маркіна 2001: 31]. Саме тому **актуальним** є дослідження особливостей саме медійної МО, оскільки вона є соціальним атрактором сучасного суспільства.

В останні десятиліття термін “мовна особистість” стає стрижневим системоутворюючим лінгвістичним поняттям, що розглядається у багатьох напрямках, зокрема лінгводидактичному (закономірності навчання мови [Пешкоський, 1985, Тертичний, 2000]), літературознавчому (вивчення особливостей мови художньої літератури [Бахтін, 1986; Виноградов, 1980; Лотман, 1996]), психолінгвістичному (взаємовідношення мови і мислення, особливості сприйняття, розуміння та впливу мовлення [Жинкін, 1960; Лойко, 2011]) тощо. **Завдання** цього дослідження полягає у вивченні особливостей МО на тлі мас-медійного дискурсу. Отже, **метою** статті є вивчення структурних особливостей медійної МО.